

СЕКЦІЯ 7

Інформаційні системи і технології в системі обліково-аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень в обліку, аналізі, аудиті та оподаткуванні

УДК 338.53:336.225.67

О. В. Чижикова, аспірантка кафедри бухгалтерського обліку

О. П. Степаненко, д-р екон. наук, доцент, професор кафедри інформаційних систем в економіці ДВНЗ Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана, м. Київ, Україна

ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПОДАТКОВИМИ РИЗИКАМИ

Ключові слова: податкові ризики, податкове адміністрування, ІТ-технології, зіставлення даних.

Ефективність систем управління податковими ризиками базується на аналізі й оцінці ризиків та значною мірою залежить від рівня комп'ютеризації та інформаційних технологій, які застосовуються для створення та управління великими базами даних, що містять відповідну інформацію про платників податків. Міжнародна практика передбачає три основні напрями для розвитку ефективної системи управління податковими ризиками:

- збір та консолідація відповідних даних;
- розробка комп'ютеризованої мережі на глобальному та локальному рівнях;
- впровадження програмних продуктів як для цілей податкового контролю, так і з метою управління базами даних на рівні підприємства.

Здебільшого в комп'ютеризованих системах адміністрування податків модуль програми управління податковими ризиками вже вбудований у загальну повнофункціональну систему [3].

Для побудови моделі оцінки ступеня ризику якість даних є вирішальним фактором. Універсального набору даних, що використовується в процесі аналізу, не існує. Тому для розробки моделі необхідна наявність двох основних груп даних: звітні дані та дані попередніх перевірок. Набір даних є спільним для обох груп та складається з:

- внутрішніх даних, тобто даних, які надходять від податкової адміністрації та включають у себе затверджені і незмінні реквізити платника податків (місцезнаходження, галузь, правовий статус, розмір) та інформацію про його фінансовий стан, чисельність персоналу, режим оподаткування, та звісно ж, дотримання ним зобов'язань (несвоєчасне подання документації, порушення термінів сплати податків, тощо);
- зовнішніх даних, тобто даних, отриманих податковою адміністрацією з інших джерел, таких як інші адміністративні органи управління (національний банк, митниця) та інші податкові відомства [4].

Вимоги до даних варіюються залежно від кількісного методу, що використовується. Методика інтелектуального аналізу для отримання релевантних результатів потребує великого обсягу даних, як показує практика, мінімум кілька тисяч спостережень. У свою чергу, із застосуванням економетричних методів, таких як регресійні моделі, можна досягнути релевантних значень і при меншому обсязі даних. Але не всі підходи до аналізу та оцінювання ризиків потребують тих самих даних та використовують ті самі інформаційні технології. Таким чином, впровадження ефективних процедур збору даних – це непростий виклик навіть для податкових адміністрацій, що оснащені сучасними ІТ-рішеннями в галузі податкового контролю. У таблиці наведена характеристика методів оцінки податкових ризиків у різних країнах світу та визначений ступінь застосування ІТ-технологій у системі управління податковими ризиками в кожному випадку.

Методика зіставлення даних поширена в більшості країн-членів Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), та на жаль залишається майже недоступною для багатьох країн, що розвиваються. Високотехнологічне ІТ-середовище дозволяє розробляти моделі оцінки ризику, які можуть використовувати інформацію одночасно з кількох баз даних, застосовувати релевантні макроекономічні та галузеві показники, а також спиратись на попередні результати, щоб створити реальний профіль платника податків, як, наприклад, у Великобританії та Швеції. Ці профілі потім порівнюються системою з об'єктивними параметрами для визначення рівня ризику платника податків. Відповідна стратегія оцінки податкових ризиків повинна бути розроблена на основі рівня інформаційної оснащеності податкової адміністрації.

Практика оцінки податкових ризиків у різних країнах

Країна	Податковий орган, що здійснює контроль	Характеристика методів оцінки	Рівень застосування ІТ-технологій в управлінні податковими ризиками
Великобританія	Her Majesty's Revenue and Customs	Зіставлення даних та інтелектуальний аналіз даних (включаючи методики побудови дерев прийняття рішень та нейронних мереж)	Високий
Болгарія	National Revenue Agency	Якісний аналіз ризиків та критеріїв ризику	Середній
Киргизька Республіка	Державна податкова інспекція	Найвні дані – обмежені, оцінка виконується вручну	Низький
Нідерланди	Dutch Tax and Customs Administration	Методика співставлення даних та прогностичні методи	Високий
США	Internal Revenue Service	Дискримінантний аналіз (DIF score)	Високий
Україна	Державна фіскальна служба	Оцінка критеріїв ризику	Середній
Швеція	Swedish Tax Agency	Методика співставлення даних та прогностичні методи	Високий

Джерело: сформовано автором на підставі аналізу публікацій та спеціалізованих видань МВФ, ОЕСР, Світовий банк тощо [1; 2].

Враховуючи недостатність ресурсного забезпечення податкових адміністрацій (ІТ-ресурси, аналітичні навички для впровадження статистично надійних підходів оцінки), багато країн, що розвиваються, не можуть зробити нічого більше, ніж перевіряти тільки великих платників у ручному режимі.

В Україні при визначенні платників податків із високим ступенем ризику існує проблема надмірної зосередженості на кількості критеріїв ризику, натомість відсутня якісна та кількісна оцінка ризику.

Для досягнення мети потрібна реалізація таких кроків.

– Побудова великих і дорогих сховищ даних, що підключені до загальної бази даних обміну інформацією між контролюючими установами (митниці, податкові органи) та фінансові суб'єкти (банки, страхові компанії).

– Впровадження комплексу складних алгоритмів автоматичного зіставлення великих масивів даних.

– Впровадження ефективної схеми ідентифікації платників податків.

Список використаних джерел: 1. Risk-based tax audits : approaches and country experiences / Eds. Munawer Sultan Khwaja, Rajul Awasthi, and Jan Loerprick. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/2314>. 2. Risk management guide for tax administrations. URL: https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/tax-cooperation-control/administrative-cooperation-mutual-assistance-overview_en. 3. Use of Technology in Tax Administrations 1:Core Information Technology Systems In Tax Administrations. URL: https://www.pftac.org/content/dam/PFTAC/Documents/Publications/1700379_TNM_Use-of-technology-in-Tax-Administrations-1.pdf. 4. Use of Technology in Tax Administrations 2:Core Information Technology Systems In Tax Administrations. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/TNM/Issues/2017/03/15/Use-of-Technology-in-Tax-Administrations-2-Core-Information-Technology-Systems-in-Tax-44689>.

УДК 657.471.76:640.43:004.45

М. О. Ананська, канд. екон. наук, доцент кафедри обліку, аналізу і аудиту

Д. М. Товкан, магістр кафедри обліку, аналізу і аудиту

Одеський національний політехнічний університет, м. Одеса, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ В РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ ЗА ДОПОМОГОЮ ПРОГРАМНОГО ПРОДУКТУ R-KEEPER

Ключові слова: собівартість, готельно-ресторанна сфера, r-keeper, прибуток, рентабельність.

У сучасних умовах переходу України до ринкової економіки в кожній галузі відбувається пошук нових шляхів і методів виробництва, здійснюється аналіз сучасного стану, окреслю-